

מסורת הש"ס

(א) ב"ב קב: ערכין כה.
 (ב) מ"ב פ' בחקותי פרק ג'
 (ג) [נבטחי נוסף: שס. ויהי
 ב"ב ובערכין] (א) [פי מרי
 וקב והיו שש קצין שאל
 חזי סאה. ערוך] (ד) ב"ב
 קב: (ה) [נדרים יא. ומכר
 עד שס יג: עד בשבועות
 לו. עד גיטין מו: עה.
 וענין תנאי כפול בפלוגתא ע"י
 יצמות גג.] (ו) [נבטחי נוסף:
 משה] (ז) [משה עברין יד
 ע"א. ע"ש] (ח) [שס מ ע"א
 נמשכה] (ט) [נבטחי מקור,
 וליה ב"ב. ויתכן נ"ל מקור,
 והוא המסך הד"ה ומתה"ד
 הסלעים] (י) [נבטחי נוסף:
 מקודשם] (יא) [נדרש י"ח:
 כגון אמר ה"ר גיטין ק"ס
 חמני י"ג] (יב) [שס עה ע"א]
 (יג) [שס ע"ב] (יד) [ש"ל
 וכו'] (טו) [מוחקין לו, א] (טז) [ונ"י
 הוינו מוס' ב"ב קב: ד"ה
 המקדש] (יז) [נ"ע מוס' ב"ב
 קב. ד"ה ואמאי] (יח) [נבטחי
 ממשך הדיבור וה"פ שאפי'
 וכו'] (יט) [וענין המסלול והמסלול]
 (כ) [ומתן ד"ל ג' חמני] (כא) [נדרש
 עמוקים] (כב) [וגלה ד"ס
 להסוף: ואלס] (כג) [ב"מ ד'
 ע"א. ע"ש]

תורה אור השלם

1. ואם משדה אחרון קדשי
 איש לך וזהו ערך לפי
 ורעו ורע חמרי שערם
 בחמישים שקל כסף.
 וירקא כז טז
 2. ויאמר משה אללם אם
 יעברו בני גד ובני ראובן
 אתכם את הירדן קל חמרי
 ללוקמה לפני יי ונבטחי
 הארץ לפיכך ותתם להם
 את ארץ הגלעד לחמרי
 במדבר לב כט

מוסף תוספות

א. כל זה מפיסוד רש"י ב"ב
 דף קב. ב. ועוד דא"כ מאי
 הוה פריך וזהו הכי והתני
 שיה וכו' הוה רדאי קדשי
 לפי ששקדשו בפירוש אבל
 הכא שאין מקדש בפירוש
 לא קדשי כלל. מוס' ה"א.
 ג. שאינם ראויים לזריעה אפי'
 פחות מכאן נמי, והשתא
 נמי פריך מביניהו מראשית
 לשנוי שירי דאדעא מקור.
 מוס' ה"א. ד. אלא אפי'
 לא יתא ראו לזריעה קדושה
 לפי חשבון בני דרע חומר
 ששורם. מוס' ב"ב קב. ד"ה
 א. הכי. ו. דפחות מכאן
 הוה הכל שדה אחת, ונבטחי
 עשרה ועמוקין עשרה חשובין
 שדה בפ"ע. שס. ו. כיון
 לדלוא בני זריעה ניהו. מוס'
 ה"א. ז. ואף הלשון מעיד
 כן שהרי לא חלק בה אלא
 מטעם שצריך היה לאומרו
 ואין זה טעם אלא לתנאי
 כפול. המאלי. ח. דלר"מ כיון
 דאיכא קרא יתירא שמעין
 מיניה דלא הוה תנאי אם לא
 שיהא דומה לתנאי זה בכל
 ענין, ורחב"ג דלא מייחר ליה
 קרא הוה תנאי קריא דלא
 דמי כלל. מוס' ה"א. ועי'
 לשון המוס' המעט מנהגים.
 אלא דלא חש לאפלוגי אלא
 בתנאי כפול משום דשאר
 תנאי טעמא דמעשה
 שהיה כך היה אבל כפול דרואי
 צריך טעם למה הוצרך לכפול.
 התנאי. י. ו. משאר שבטס.
 מוס' ה"א. י. שפיסודיה
 לגמרי. שס.

האומר פרק שלישי קידושין

סא.

ה"ג המקדש שדהו בשעת היוב"ל. פירוש בזמן שהיוכל נהוג
 ול"ג בשנת היוכל דאס כן משמע דמיידי
 בשנה עזמה של יובל וזהא פליגי רב ושמואל במסכת ערכין (דף
 כד.) חד אמר אינה קדושה כל עיקר וחד אמר קדוש ויואל:

א"י נמדדן עמה. פירש בקונטרס
 להיות נגאלים דין חומר
 שעורין אבל ליגאל בשוויין מיהא
 קדשי דאין לומר דלא קדשי כלל דאס
 לא גרע כמזר וגם וסודן דתנן ס"פ
 המוכר את הבית (ב"ב דף ע"א.)
 המקדש שדהו הקדש כולו אפילו
 צור וגם וסודן וכל שכן סלעים
 ונקעים: ב. נקדשו באפי נפשיהו.
 פירש בקונט' להיות נמדדים לפי מה
 שיש בהן ולא יעלה מדרון שבהן
 למשכון כי אם בקרעית הנקעים
 ובזיש פ' בית כור (ב"ב קב.) פירש"ס
 דהכי פריך נהי דבהדי ארעא לא
 קדשי כלומר אס אינו רוצה למודדו
 עמה לפי שהיא שדה צפני עזמה
 ויכול לפדות כל אחד ואחד צפ"ע
 כליו הקדש שמי שדות שיכול לפדות
 זה בלא זה נקדשו באפי נפשיהו
 מכל מקום כשיצאה יפדה אותן נקעים
 צפני עזמן לפי חשבון בית זרע חומר
 שעורין ב"י שקל כסף ולא נהירא
 דמשמע ממוך פירוש להמקדש שדה
 אחד שאין צו נקעים שאין יכול לפדותו
 וגואל למחלן דהא אמרין לעיל צפ"ק
 (דף כ:) המקדש שדה אחוזה ליה
 וגואל למחלן לך נראה כפירוש
 הקונטרס: א. הבי אפילו פחות
 מכאן נמי. ק"ק מאי א"צ איכא
 הכא דהא אפי' מיידי בלא מלאים
 מים תקשי נמי מסלעים: ונראה לר"י
 לפרש אי אמרת בשלמא דלא קפדינן
 אראוי לזריעה ייחא דפחות נמדדן
 עמה: א. אבל השמא דבעינן ראו
 לזריעה פחות מכאן נמי אמאי נמדדן
 עמה: ב. ב"ל תנאי שאינו בתנאי רבי
 גד ובני ראובן אינו תנאי. פי'
 בקונטרס ואפילו לא נתקיים התנאי
 נתקיימו הדברים הואיל ואין התנאי
 כפול כגון הרי זה גיטך אס תמני לי
 מאתים וזו ולא פירש לכפול ואס לא
 תמני לא יהא גט אין כאן תנאי של
 מאתים וזו כלל ואפי' לא נתנה לו

המאתים וזו הוי גט כמו שמצינו שמה הוצרך לכפול ואס לא
 יעצרו חלוניו ונאחו בתוככם בארץ כנען ש"מ דאי לא כפלה
 היתה מתנתו קיימת ויהי נוחלין ארץ הגלעד ואפילו לא יעצרו
 הירדן ואע"פ שאמר אס יעצרו ונתתם להם את ארץ הגלעד
 דמשמע הא אס לא יעצרו לא לית ליה מכלל הן אחת שומע לאו
 וה"ה נמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר תנו להם אס
 יעצרו משמע דאס אמר הכי לא אחא תנאה ומצטל מעשה דמתנה
 דקדמיה ושמעין נמי דבעינן הן קודם ללאו מדלא אמר תחלה
 אס לא יעצרו אל תתנו ואס יעצרו ונתתם מהכא נלמוד דר"מ
 צעי כפול הוה קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ר"מ בן גמליאל
 אומר ר"ך הדבר לאומרו שאלמלא כן יס צמשת שפילי צאריך
 כנען לא ינחלו פירש בקונטרס דאתנאי כפול לחודיה פליג' אבל
 לעולם צעי תנאי קודם למעשה וקשה דהא אמר בסוף פ'
 השוכר את הפועלים (ב"ב דף קד.) מאן שמעת ליה דאמר צעין
 תנאי קודם למעשה רבי מאיר הוא משמע דרבי חנינא בן גמליאל
 פליג אכולהו לכן נראה לי דפליג אכולהו: א.

ות"י שא"ל מ"ל בן י"ש במשמע אף בארץ בו. פירש"י שהיו קצין
 צא ואין נראה לר"מ אלא ד"פ שאפי' צאריך
 כנען לא ינחלו לא מצעא צאריך גלעד לא ינחלו דיוון שהיה ייפוי
 כנען לא יעצרו אלא אפי' צאריך כנען שלא ייפוי כחם אס יעצרו שהרי
 צביל זה לא נתן להם צאריך כנען אפי' הכי הורע כחם אס לא יעצרו ונאחו בתוככם צאריך כנען:
 א

המקדש שדהו בשעת היוב"ל נותן בורע
 חומר שעורים חמישים שקל כסף דהיו נקעים
 עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים
 עשרה טפחים אין נמדדן עמה פחות מכאן
 נמדדן עמה והוינן בה נהי דבהדי ארעא
 לא קדשו ינקדשו באפי נפשיהו וכי תימא
 כמה דלא הוי בית כור לא חשיב ורמינהו
 שדה מה ת"ל לפי שנאמר יזרע חומר שעורים
 בחמישים אין לי אלא שהקדש בענין הוזה מנין
 לרבות לתך וחצי לתך סאה א. תרוב וחצי
 תרוב ואפי' רובע מנין ת"ל שדה מכל מקום
 אמר מר עוקבא בר חמא יחבא בנקעים
 מלאים מים עסקין משום דלאו בני זריעה
 נינהו דיקא נמי דתנאי דומיא דסלעים גבוהים
 ש"מ אי הכי אפילו פחות מיכן נמי הנהו
 נאגני דארעא מיקרו שדרא דארעא מקרו: ג. גבי
 מבר תנן האומר לחבירו בית כור עפר אני
 מוכר לך והיו שם נקעים עמוקים עשרה
 טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים
 אין נמדדים עמה פחות מכאן נמדדים עמה
 ואמר מר עוקבא בר חמא אע"פ שאין מלאים
 מים מ"ט אמר רב פפא לפי שאין אדם רוצה
 שיתן את מעותיו בשדה אחת ויראה לו
 בשנים ובשלשה מקומות הכא מאי להקדש
 מרמינן לה או למכר מרמינן לה ימסתברא
 להקדש מרמינן לה דאמר לה אנא מרחנא
 וזרענא ומייחנא: ב. ב"ל מאיר אומר
 כל תנאי שאינו בתנאי בני גד ובני ראובן אינו
 תנאי שנאמר ויאמר א. אליהם אם יעברו בני גד
 ובני ראובן וכתוב ואם לא יעברו חלוצים רבי
 חנינא בן גמליאל אומר צריך הדבר לאומרו
 שאלמלא כן י"ש במשמע שאפי' בארץ כנען
 לא ינחלו: ג. שפיר קאמר ליה ר' חנינא בן
 גמליאל לר"מ אמר לך רבי מאיר אי סלקא
 דעתך לאו לתנאי כפול הוא דאתא לכתוב
 ואם לא יעברו ונאחו בתוככם בארץ כנען
 למה

יעצרו ונתתם: ר"ה אמר. אתנאי כפול לחודיה פליג למימר דאין
 צריך לכפול דמכלל הן נשמע לאו וזה שפלו משום נזרך היה
 הדבר לאומרו מפני דבר אחר שאלמלא כן שפלו יס צמשת
 שאס לא יעצרו אף צאריך כנען שמעבר הירדן והלאה שהיו קצין
 זה מפני מקנה רב שלהן אף זה לא יעלו דהכי הוה שמעין
 לה אס יעצרו ונתתם להם את ארץ הגלעד בשביל כל חלקם הא
 אס לא יעצרו יהיו נקנסים ולא יעלו חלק לא כאן ולא כאן כלל לכן
 פירש שאס לא יעצרו לא יפסידו חלקם בך: ד. דאי אחת שומע מכלל
 לאו אס אינו מפרש לתנאי ויעלו כאן וכאן על פי הגורל: ג. שפיר
 קאמר ליה. קושיא היא היכי יליף ר' מאיר מינה דבעינן כפילה הא
 שפיר קאמר ליה ר' חנינא דכפילה לאו למכפל אחא שלא יעלו ארץ
 גלעד כולה דהא מכלל שמעין לה אלא למימר ונאחו צאריך כנען
 אפילו אין עוצרין למלחמה: אמר לך ר' מאיר אי ס"ד. קרא
 לפרושי אחא דאפילו לא יעצרו לא יפסידו חלקם בכל ארץ ישראל
 ולא לתנאי כפול אחא להחזיק את התנאי שאס לא יעצרו לא תהא
 מתנת ארץ גלעד מתנה ואשמעין דמכלל הן אי אחת שומע לאו אס
 אינו מפרשו: לנפסו ואס לא יעצרו ונאחו בתוככם. ועל כרחק
 הייתי מפרשו שאס לא יעצרו לא יפסידו לא לנמדינו:

למה
 כ"ש צאריך גלעד אס יעצרו דשביל זה נתנה להם אס כן דין הוא שהורע כחם' אס לא יעצרו אלא אפי' הכי הורע כחם אס לא יעצרו ונאחו בתוככם צאריך כנען:
 א

צריכים והוא שאל מהם מה שהיה צריך. ואע"פ דאמר ר' אדא בפרקי מי שאחזו שם ע"ב מכרי כל תנאי מהיכא גמירין להו תנאי אחר ומעשה בדבר אחר, הא רבא ורבא אשי פליגי
 בההיא אוקימתא ודמי ליה, כגון ההיא דפרק המדיר (כתובות ע, א.) דבעי תנאי דאפשר לקיימי על ידי שליח, ופרישנא נמי התם שדעת רב אשי דמעבשיו ועל מנת (דעל מנת) לא צריך חד מאנפי דתנאי, חדע שוה דעת
 ה"ר"ם שהרי לא הביא במשפטי התנאי באישות פ"ו [שם] אלא הני ד. וקאמר רבי מאיר שאם אמר היה את מקדשת לי בפרשה זו את תנאי לי כך וכך מכאן עד יום פלוני או ה"ו גיטך את תנאי לי כך וכך, אם לא כפל
 תנאו הרי היא מקדשת ומגורשת אצפי' שלא נתנה שותאני בטל, ואם בא אחר וקדשה מקדשת לראשון, והה"נ אם גרע אחד מהני ד' משפטי

עין משפט נר מצוה

לח א מיי פ"ד מהלכות
 ערכין הלכה ב:
 לו ב מיי שם הלכה יג:
 לו ג מיי שם הלכה יד:
 לח ד מיי שם הלכה יג:
 לח ה מיי פ"ח מהל'
 ערכין הלכה א טוש"ע
 ח"מ סימן רס טע"ף א:
 ב ר מיי פ"ו מהלכות אישות
 הלכה א סמוך עשין מח
 טוש"ע אה"ע פ' לה טע"ף
 כב:
 בא ז מיי שם פ"ו הלכ ב
 סמוך שם טוש"ע אה"ע
 פ' לה טע"ף ב:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' ר"י הוקן

בזמן שהיוכל נהוג. שכל
 שדה אחוזה פדיונה שוה אחת
 יפה ואחת רעה, אבל בזמן
 שאין היוכל נהוג פודה בשוה.
 נקעים. גומות. בהדי ארעא.
 להיות נמדדן טפחים שלהם.
 באפי נפשיהו. להיות נמדדים
 לפי מה שיש בהם ולא יעלה
 תל שלהן בחשבון. דלאו
 בני זריעה. וקרא כתוב וזע,
 אבל מה שאינו ראוי לזריעה
 אינו נפדה בזה הערך אלא
 בשווי. גמרי. כ. כמו אגנות מי
 קרקע הם נקראים. הכא מאי.
 אמר לה על מנת שיש לו
 בית כור פער ויש לו שם
 נקעים גבוהים: עשרה ואין
 בהם מים. להקדש מרמינן
 לה. ומקודשת. או למכירה
 מרמינן לה. ואינה מקודשת
 שהרי אין לו בית כור שאין
 נמדדן עמה הנקעים. שרחנא.
 ואציג' דלעיל לא אמרין
 שרחנא הנה הוא שלא נתקיים
 התנאי שהרי אמר לה על
 מנת שיש לי במקום פלוני,
 אבל הכא נתקיים התנאי
 דבית כור עפר קאמר לה
 וזה המקום ראוי לזריעה בית
 כור. ב. ב"ל תנאי שאינו בתנאי רבי
 גד ובני ראובן אינו תנאי. פי'
 כפול כגון הרי זה גיטך אס תמני לי
 מאתים וזו ולא פירש לכפול ואס לא
 תמני לא יהא גט אין כאן תנאי של
 מאתים וזו כלל ואפי' לא נתנה לו
 המאתים וזו הוי גט כמו שמצינו שמה הוצרך לכפול ואס לא
 יעצרו חלוניו ונאחו בתוככם בארץ כנען ש"מ דאי לא כפלה
 היתה מתנתו קיימת ויהי נוחלין ארץ הגלעד ואפילו לא יעצרו
 הירדן ואע"פ שאמר אס יעצרו ונתתם להם את ארץ הגלעד
 דמשמע הא אס לא יעצרו לא לית ליה מכלל הן אחת שומע לאו
 וה"ה נמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר תנו להם אס
 יעצרו משמע דאס אמר הכי לא אחא תנאה ומצטל מעשה דמתנה
 דקדמיה ושמעין נמי דבעינן הן קודם ללאו מדלא אמר תחלה
 אס לא יעצרו אל תתנו ואס יעצרו ונתתם מהכא נלמוד דר"מ
 צעי כפול הוה קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ר"מ בן גמליאל
 אומר ר"ך הדבר לאומרו שאלמלא כן יס צמשת שפילי צאריך
 כנען לא ינחלו פירש בקונטרס דאתנאי כפול לחודיה פליג' אבל
 לעולם צעי תנאי קודם למעשה וקשה דהא אמר בסוף פ'
 השוכר את הפועלים (ב"ב דף קד.) מאן שמעת ליה דאמר צעין
 תנאי קודם למעשה רבי מאיר הוא משמע דרבי חנינא בן גמליאל
 פליג אכולהו לכן נראה לי דפליג אכולהו: א.

ות"י שא"ל מ"ל בן י"ש במשמע אף בארץ בו. פירש"י שהיו קצין
 צא ואין נראה לר"מ אלא ד"פ שאפי' צאריך
 כנען לא ינחלו לא מצעא צאריך גלעד לא ינחלו דיוון שהיה ייפוי
 כנען לא יעצרו אלא אפי' צאריך כנען שלא ייפוי כחם אס יעצרו שהרי
 צביל זה לא נתן להם צאריך כנען אפי' הכי הורע כחם אס לא יעצרו ונאחו בתוככם צאריך כנען:
 א